

Adolescentni bunt i sukob s autoritetima

Adolescencija je jedno od najburnijih razdoblja čovjekovog života. To je proces odvajanja mlade osobe od svojih roditelja te sazrijevanje u zrelu i odgovornu ličnost.

Roditelj/ica: Soba ti je jako neuredna. Molim te pospremi je danas, hoćeš?

Adolescent/ica: Zašto bih? Meni se sviđa ovakva kakva je. Ako te smeta, onda nemoj gledati.

Roditelj/ica: Možda ti to ne primjećuješ, ali stvarno je grozno neuredna... odjeća ti je posvuda razbacana i zgužvana, papiri po stolu i podu, krevet nepospremljen... muka mi je kad uđem unutra i vidim sav taj nered.

Adolescent/ica: Ako ti je toliko muka od pogleda na moje stvari, onda jednostavno nemoj ulaziti u moju sobu.

Roditelj/ica: (sad već poprilično ljuto): Kako to razgovaraš sa mnom?! Dok god živiš u ovoj kući, tvoj zadatak je da pospremaš svoju sobu!

Adolescent/ica: Ovo je moja soba i pospremat ću je kada i ako to meni odgovara!
...scena se nastavlja...

Roditelj ste mlade osobe starosti između 12 i 19 godina? Zvuči li vam ova kratka scena poznato, kao da ste je negdje već (u najbitnijim dramatskim crtama) doživjeli?

Kada bismo pripadnike ove naše zapadnjačke civilizacije priupitali koje su najčešće asocijacije koje im padnu na pamet pri spomenu termina adolescencija, veliki postotak njih bi sasvim sigurno spomenuo „buntovništvo“, „sukob“ i „pobunu protiv autoriteta“. U nekoj našoj kolektivnoj svijesti, ali ponajviše kao iskustvo iz realnih svakodnevnih životnih situacija, upravo ti pojmovi stoje kao neka od karakterističnih obilježja razdoblja adolescencije. Međutim, je li u potpunosti opravdan negativni prizvuk koji se najčešće veže uz to čuveno adolescentno buntovništvo?

Sama adolescencija svakako predstavlja jedno od najburnijih razdoblja u čovjekovom životnom razvoju.

Osnovni zadatak ove faze normalnog procesa odrastanja je odvajanje (separacija) mlade osobe od svojih roditelja te njena individualizacija iz nezrelog djeteta u samostalnu, zrelu i odgovornu odraslu ličnost. Tijekom adolescencije događaju se i promjene u kognitivnim sposobnostima adolescenata; njihovo mišljenje postaje logičnije i apstraktnije, što dovodi do preispitivanja vanjskih autoriteta i njihovih stavova. Osim toga formira se i adolescentov identitet, njegovo „vlastito ja“, odvojeno od onog roditeljskog. Erik Erikson, poznati teoretičar razvoja ličnosti, razdoblje adolescencije opisuje kao „križu identiteta“: adolescent nije više dijete ali nije niti odrastao čovjek, a nalazi se u kompleksnoj situaciji visokih očekivanja i zahtjeva koje društvena okolina postavlja pred njega. Da bi se s tim zahtjevima uspješno nosio i na njih adekvatno reagirao, adolescent formira vlastitu ličnost i identitet. Ipak, ta vrlo složena i zahtjevna situacija izaziva brojne konflikte u mladoj ličnosti samog adolescenta ali i u njegovom odnosu sa svojom bližom i širom društvenom okolinom.

Ulaskom u adolescenciju sve prije opisano dovodi do povećanja sukoba između adolescenata i vanjskih autoriteta, ali najviše onih izvornih: njihovih vlastitih roditelja. Intenzitet sukoba s autoritetom ovisit će o mnogim faktorima, od kojih su najvažniji sam proces sazrijevanja adolescenta kao i obiteljska dinamika u kojoj mlada osoba odrasta. Sukobi u adolescenciji u najvećoj mjeri nastaju zbog nekompatibilnosti želja adolescenata i stavova njihovih roditelja, a u najčešće teme rasprava svakako spadaju izlasci i slobodno vrijeme, školske i kućne obaveze adolescenta, načini oblačenja, ponašanja i životnog stila, te društvo u kojem se adolescent kreće i provodi svoje slobodne trenutke.

Kad se zabrinuti?

- kad reakcije adolescenta u velikoj mjeri ometaju normalan međuljudski odnos ili komunikaciju, pogotovo s roditeljima;
- kad su reakcije adolescenta naglašeno neprimjerene (npr. bježanje od kuće, fizički napad na roditelje ili druge osobe iz okoline, potpuno nepoštovanje zahtjeva autoriteta, i slično);
- kad adolescent zbog sukoba u koje ulazi nije u mogućnosti primjereno odgovoriti na realne svakodnevne zahtjeve ili ispuniti svoje svakodnevne obaveze;
- kad se sukobi i uz njih povezane reakcije ponavljaju prečesto i preintenzivno,
- ili kad sukobi završavaju intenzivnijim agresivnim ispadima.

Kako pomoći i sebi i svom adolescentu?

- Zapamtiti da adolescent želi da se prema njemu odnosimo s poštovanjem i ravnopravnošću, te da (bez obzira na sve sukobe) itekako drži do roditeljskog mišljenja te uzajamne privrženosti i obiteljske bliskosti.
- Slušati i pokušati razumjeti potrebe i želje adolescenta te naglasiti što od toga možete uvažiti a što ne. Također izreći svoje želje i potrebe te pregovarati o različitim opcijama. Vrlo je važno da adolescent razumije vaše razloge i argumente te sudjeluje u zajedničkom planiranju. Kroz taj proces on dobiva uvažavanje i osjećaj ravnopravnosti koji su mu u toj životnoj dobi (a i kasnije) vrlo potrebni za normalan razvoj samosvijesti i zdravih, ravnopravnih odnosa s drugim ljudima. Po riječima Jespera Juula, poznatog danskog obiteljskog terapeuta, u svojoj izvrsnoj knjizi „Ovo sam ja! Tko si ti?“ (Naklada Pelago, 2006): „Sukobljavanje ne mora biti silovito i emocionalno nabijeno ... to jednostavno znači da jedna strana u konačnici želi jednu stvar, a druga drugu, i da obje to kažu naglas.“
- Sa svoje, roditeljske strane pokazati autentičnu toplinu i zainteresiranost za svakodnevni život i osobnost adolescenta, te sklonost pridavanju većeg značaja njegovom pravilnom izboru odluka i postupaka, čime vrlo pozitivno utječemo na razvoj adolescentovog samopouzdanja i samostalnosti.
- Koliko god se trudili da do njih ne dođe, zapamtiti da su sukobi u odnosu s adolescentom važni za razvoj njegovog osobnog identiteta. Kad se pojave, pokušati ih iskoristiti kao priliku za razgovor, pozitivnu komunikaciju te daljnje produbljivanje i razvijanje odnosa. Što biste radije izabrali: svađu s vašim djetetom ali ste vi pritom upoznati s onim što ono misli ili da dijete sve radi „po vašem“ ali niste upoznati s tim što se događa u njemu? Svaki sukob je pretpostavka za bliskost, a ima i odgojnu komponentu kojom svoje dijete učite pregovaranju, zauzimanju za sebe, posljedicama njegovog ponašanja i odgovornosti.

Kao zaključak

U svom umjerenom obliku, adolescentno buntovništvo i sukobi normalna su, zdrava i poželjna razvojna faza preispitivanja i napuštanja postojećih autoriteta, izgradnje vlastitog identiteta te uspostavljanja novog, ravnopravnijeg odnosa s autoritetima. Po mnogim razvojnim teorijama, upravo zreliji odnosi s autoritetima predstavljaju jedan od najbitnijih znakova sazrijevanja mlade ličnosti. Bez obzira na česte, gotovo svakodnevne sukobe i svađe između roditelja i adolescenata, bitno je naglasiti kako većina tih mladih ljudi stvarno poštuje i iskreno voli svoje roditelje, dok se postojeći sukob može promatrati kao prijelazna faza iz djetinjstva u odgovornost i samostalnost odrasle dobi, te predstavlja jedan vrlo važan dio normalnog procesa odrastanja.

Ana Plazonić, psiholog

Literatura:

Juul, Jesper (2006): Ovo sam ja! Tko si ti? O bliskosti, poštovanju i granicama između odraslih i djece.

Naklada Pelago, Zagreb.

Lacković-Grgin, Katica (2006): Psihologija adolescencije. Naklada Slap, Jastrebarsko

preuzeto: http://www.skole.hr/roditelji/savjeti?news_hk=5288&news_id=17